

ÖĞRETMENLİK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Serap TÜFEKÇİ

G.Ü., Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi – ANKARA

ÖZET

Bu araştırmada öğretim elemanları, öğretmen adayları ile yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlik uygulaması dersinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmede öğretmenlik uygulaması dersinin, öğretmen davranışlarını oluşturma yeterliği ve süreçte karşılaşılan sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik uygulaması, öğretmen adayı, değerlendirme.

ABSTRACT

In this research, the evaluation of teaching practice course is done according to the views of lecturers, prospective teachers, administrators and teachers. With this evaluation, the problems being faced with, during the process and the ability to form the behaviours of teachers are to be determined in the teaching practice course.

Key Words: Teaching practice, prospective teachers, evaluation.

GİRİŞ

Günümüzde eğitimi bir toplumsal sistem olarak gören bilim adamları bu sistemin üç temel ögesinin öğrenci, öğretmen ve eğitim programları olduğunu kabul etmektedirler. Eğitimin amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi, bu ögeler arasındaki karşılıklı ilişki ve uyuma bağlıdır. Ögelerden birisinin istenilen niteliklerden yoksun olması eğitim sürecini doğrudan etkilemektedir. Özellikle de öğretmen ögesinin diğer ögeleri etkileme gücü oldukça fazladır (Sözer,1991). Çünkü öğretmen programın amaçlarının gerçekleşmesinden resmen sorumlu olan ve öğrenciyle program arasındaki uyumu sağlayan kişidir.

Öğretmenin niteliği ile yetiştirilen insan gücünün niteliği yakından ilgili, hatta özdeş durumdadır. Öğrencinin niteliğini yükseltmek istiyorsak işe onun öğretmenin niteliğinden başlamak gerekir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış ve geleceğini güvenceye almış bir toplum yaratmak; geleceğin kuşaklarını yetiştirecek öğretmenleri çağın gereklerine uygun olarak, en başarılı biçimde eğitmekle mümkündür (Sözer,1991).

Gerçektende bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin insan gücünün yetişmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur. Öğretmen eğitim programına ve hangi dersin öğretimini yapacaksa o alana ait bilgilere sahiptir. Ancak sınıfa girdiğinde öğretmenin karşısında bir öğrenci kitlesi vardır. O halde öğretmen bu bilgileri öğretmek zorundadır (Küçükahmet,1993).

Öğretmenlikte sadece konunun bilinmesinin yeterli olmadığı, kime, neyi, niçin, nasıl öğretileceği sorularının yanıtlarının verilmesi gerektiği günümüzde bilinen bir durumdur. İşte bu durum öğretmen olacak bireylerin genel kültür ve alan bilgisinde olduğu kadar öğretmenlik meslek bilgisinde de iyi yetişmiş olmasını gerektirmektedir (Dilaver,1994 ; Kaya,1997).

Öğretmen yetiştirme programlarında yer alan bilgi, beceri ve tutumların mesleki bir ortamda kullanılabilmesini büyük ölçüde öğretmenlik uygulamaları sağlar. Öğretmenlik uygulaması, meslekle ilgili kuramsal bilgilerin uygulamaya dönüştürüldüğü önemli bir etkinliktir. Öğretmen adaylarının mesleğe atılmadan önce çalışacakları ortamı tanımaları gerekir. Nasıl bir avukat adayı staj yapmadan mahkemeleri tanımadan avukatlık belgesi alamazsa veya bir doktor adayının staj yapmadan hastaneyi tanımadan doktor olması düşünülemezse öğretmen adayının da okullarda uygulama yapmadan öğretmen olması beklenemez (Küçükahmet,1993).

Öğretmenlik uygulamaları öğretmen yetiştirme programlarının bütünlük kazanması açısından da çok önemlidir. Çünkü öğretmenlik uygulamaları öğretmen adayının; meslekle ilgili kararlarına temel oluşturmasını, mesleğe hazırlıklı olmasını, mesleğiyle ilgili amaçlar geliştirmesini, mesleğiyle ilgili yöntem ve teknikleri uygulamasını,sağlar (Alkan, Hacıoğlu, 1995) .

Öğretmen eğitimi programlarını çağın bilgi ve becerileri ile donatmak başarılı bir öğretmen yetiştirmek için gereklidir. Ayrıca öğretmenin; bildiğini aktarabilme, ve öğrencinin yaşantısı haline getirebilme yeterliğine de sahip olması gereklidir. Bu nedenle öğretmenlik uygulamalarının sürekli değerlendirilmesine ve geliştirilmesine gereksinim vardır.

Araştırma öğretmenlik uygulamasının genel olarak değerlendirilmesi ve öneriler getirmesi açısından önemlidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı Gazi Eğitim Fakültesi'nin orta öğretime öğretmen yetiştiren bölümlerin programlarında yer alan öğretmenlik uygulamasının genel bir değerlendirmesini yapmaktır. Değerlendirme için öğretmenlik uygulamasına katılan öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır . Bu kapsamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır.

Öğretim elemanı, yönetici öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasının meslek hayatına hazırlayıcılığına ilişkin görüşleri nelerdir ?

Öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasının işleyişine ilişkin görüşleri nelerdir ?

YÖNTEM

Araştırma,tarama niteliğinde bir model kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlik uygulamasını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada ölçme aracı olarak hazırlanan üç ayrı anketten yararlanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu,1996-1997 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi branş öğretmenliklerinin programında yer alan öğretmenlik uygulamasına katılan taraflar oluşturmaktadır. Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarına rehberlik etmek üzere görevlendirilen 100 öğretim elemanından 42'sine ulaşılmıştır. Öğretmenlik uygulamasının yürütüldüğü uygulama okullarında,öğretmenlik uygulamasında görev alan yönetici ve öğretmenlerden 240'ına, ayrıca her branştan en az yüzde 50'si olmak koşuluyla 918 öğretmen adayından 468'ine ulaşılmıştır.

Anket yoluyla elde edilen verilerin aritmetik ortalama (X), standart sapmalar (Ss) hesaplanmış, görüşler arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek için varyans analizi (F) ve ikili karşılaştırmalarda t-testi yapılmıştır. Hesaplanan "F" değeri .05 anlamlılık düzeyi için 3.00 ve hesaplanan "t" değeri ise .05 anlamlılık düzeyi için 1.96 olarak alınmıştır.

Öğretmenlik uygulamasının değerlendirilmesi için her üç ankette de 5'li Likert Tipi ölçekler kullanılmıştır. Her bir maddeye verilen yanıtlar 5'li Likert tipi ölçeklerde olduğu gibi 1.00 ile 5.00 arasında puanlanmıştır. Ölçeklerde yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket ederek seçeneklere ait sınırlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Seçenek Sınır

Çok iyi	(1)	5.00 – 4.21
İyi	(2)	4.20 – 3.41
Orta	(3)	3.40 – 2.61
Zayıf	(4)	2.60 – 1.81
Çok Zayıf	(5)	1.80 – 1.00

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumları, iç uygunluk ve koşutluk ilkeleri dikkate alınarak, araştırmanın amaçları doğrultusunda ki sorulara yanıt olabilecek bir biçimde sırasıyla sunulmuştur.

Öğretim elemanı, yönetici öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasının meslek hayatına hazırlayıcılığına ilişkin görüşleri nelerdir ?

Araştırmanın amacı doğrultusunda, öncelikle öğretmenlik uygulaması sırasında öğretmen adayının meslek hayatına ne derecede hazırlanabildiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Bununla ilgili olarak, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında gerçekleştirmesi gereken yeterliklerin değerlendirilmesi öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerine göre ayrı ayrı ortalamaları hesaplanarak Tablo1’de verilmiştir.

TABLO 1: Öğretmenlik uygulamasının başarı düzeyi

YETERLİKLER	ÖĞRETİM ELEMANI		YÖNETİCİ ve ÖĞRETMEN		ÖĞRETMEN ADAYI		VARYANS F
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	
Okul yöneticisinin görev,yetki ve sorumluluklarını tanıyabilme	3,30	1,02	3,14	0,84	3,20	0,95	0,68
Öğretmenin görev,yetki ve sorumluluklarını tanıyabilme	3,33	0,78	3,19	0,71	3,40	0,96	4,75*
Ders amaçlarını seçebilme	3,59	0,93	3,24	0,76	3,38	0,98	3,55*
Konuları öğretim için düzenleyebilme	3,69	0,86	3,32	0,61	3,53	0,91	6,22*
Öğrencilerin ilgi,istek ve hazırlanmışlıklarına uygun ders hazırlığı yapma	3,30	0,86	3,25	0,72	3,44	0,97	3,88*
Dersin muhtevasına uygun öğretim ilke ve yöntemlerini belirleyebilme	3,35	0,75	3,27	0,70	3,45	0,93	3,64*
Dersin amaçlarına uygun ölçme araçları hazırlayabilme	3,14	0,95	3,10	0,76	3,19	1,13	0,54
Dersin amaçlarına uygun eğitim ortamı düzenleyebilme	3,38	0,82	3,21	0,70	3,35	0,97	2,04
Öğrencileri derse hazırlayabilme	3,28	0,77	3,17	0,72	3,43	0,93	7,20*
Sınıf içi iletişimi sağlayabilme	3,47	0,77	3,25	0,64	3,74	0,92	26,92*
Öğrencilerin derse katılımını sağlayabilme	3,47	0,91	3,15	0,66	3,60	0,86	24,10*
Öğrencilere konuyla ilgili uygulama imkanı tanıyabilme	3,23	1,00	3,14	0,64	3,34	1,16	3,05*
Öğretim araç gereç ve materyallerini etkinlikle kullanabilme	3,35	0,90	3,19	0,68	3,29	1,06	1,12
Dersin bilişsel amaçlarının gerçekleşme durumunu test edebilme	3,04	0,85	3,16	0,71	2,93	1,06	4,51*
Dersin duyuşsal amaçlarının gerçekleşme durumunu test edebilme	3,09	1,05	3,02	0,73	3,00	1,07	0,19
Dersin devinsel(beceri) amaçlarının gerçekleşme durumunu test edebilme	3,07	0,92	2,89	0,73	2,84	1,09	1,17
Ölçme araçlarıyla sağladığı verilerden öğretimin geliştirilmesinde yararlanabilme	3,00	0,91	2,80	0,74	2,98	1,10	2,68

Tablo 1' de görüldüğü gibi öğretim elemanlarının değerlendirmelerinin aritmetik ortalamaları, 3.00 ile 3.69 arasında değişmektedir. Yönetici ve öğretmenlerin değerlendirmelerinin aritmetik ortalamaları ise 2.80 ile 3.32 arasındadır. Öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirmelerinin aritmetik ortalamaları ise 2.84 ile 3.74 arasında değişmektedir.

Öğretmenlik uygulaması kapsamında gerçekleştirilmesi beklenen yeterliklerden öğretim elemanları ve yönetici öğretmenlerin en düşük değerlendirmeleri “öğretmen adaylarının ölçme araçlarıyla sağladığı verilerden öğretimin geliştirilmesinde yararlanabilme” yeterliğinde olmuştur. Öğretim elemanları (3.00) ile yönetici ve öğretmenler (2.80) bu yeterliğin “orta” derecede gerçekleştiği görüşündedirler. Öğretmen adayları ise en düşük olarak “dersin devinsel (beceri) amaçlarının gerçekleşme derecesini test edebilme” yeterliğini (2.84) “orta” derecede değerlendirmişlerdir.

Grupların en yüksek değerlendirmeleri incelendiğinde; öğretim elemanları “konuları öğretim için düzenleyebilme” yeterliğinin (3.69) “iyi” derecede gerçekleştirilebildiği görüşünü belirtmişlerdir. Yönetici ve öğretmenler ise “konuları öğretim için düzenleyebilme” yeterliğini (3.32) “orta” derecede değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları ise “sınıf içi iletişimi sağlayabilme” yeterliğini (3.74) “iyi” derecede gerçekleştirdikleri görüşündedirler.

Öğretmenlik uygulaması kapsamında öğretmen adaylarının gerçekleştirmesi beklenen yeterliklerin tümü incelendiğinde grupların değerlendirmelerinin aritmetik ortalamalarının ortalamasının öğretim elemanları ve öğretmen adaylarında 3.30, yönetici-öğretmenlerde 3.15 olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının yeterlikleri genel olarak ancak orta düzeyde gerçekleştirebildikleri söylenebilir.

Öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasının işleyişine ilişkin görüşleri nelerdir ?

Bu kısımda öğretmenlik uygulamasının düzenlenmesi ve yürütülmesi sırasında dikkate alınması gereken konulara ilişkin olarak elde edilen bulgular ve yorumları verilmektedir.

Tablo 2’de öğretim elemanları ile öğretmen adaylarının uygulama okullarına ilişkin görüşleri verilmektedir.

TABLO 2: Öğretim elemanları ve öğretmen adaylarının uygulama okullarına ilişkin görüşleri

YETERLİKLER	ÖĞRETİM ELEMANI		ÖĞRETMEN ADAYI		X1-X3	t-değeri
	X	Ss	X	Ss		
Uygulama okullarının seçimindeki isabetlilik	3,14	089	3,33	1,04	-0,19	1,28
Yöneticilerin öğretmenlik uygulamasının amaç ve ilkelerini tanıması	3,14	0,89	3,08	0,99	0,06	0,39
Öğretmenlerin öğretmenlik uygulamasının amaç ve ilkelerini tanıması	3,23	0,72	3,29	0,97	-0,06	0,45
Uygulama okullarında öğretmenlik uygulamasına karşı geliştirilen tutum	2,88	0,91	3,27	1,13	-0,39	2,60*

Tablo 2’de öğretim elemanı ve öğretmen adayları “uygulama okullarının seçimi”, “yönetici ve öğretmenlerin öğretmenlik uygulamasının amaç ve ilkelerini tanımasını” ve “öğretmenlik uygulamasına karşı tutumlarını” “orta” derecede değerlendirmişlerdir.

Bu durum da uygulama okullarının, öğretmenlik uygulamasının amaçlarını gerçekleştirmede yeterli olmadığı söylenebilir.

Tablo 3'te öğretmenlik uygulamasının genel bir değerlendirmesini yapabilmek amacıyla öğretmenlik uygulamasının düzenlenmesine ilişkin olarak öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri verilmektedir.

TABLO 3: Öğretmenlik uygulamasının düzenlenmesi

	ÖĞRETİM ELEMANI		YÖNETİCİ - ÖĞRETMEN		ÖĞRETMEN ADAYI		VARYANS
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	F
Eğitim fakültesi ile uygulama okulu arasındaki koordinasyonun sağlanması	2,54	1,08	2,60	0,94	2,92	1,02	9,70*
Uygulama okulundaki öğretmenlerin öğretmen adayına rehberliği	3,33	0,68	3,62	0,62	3,23	1,09	12,91*
Öğretim elemanlarının öğretmen adayına rehberliği	3,69	0,74	3,26	0,77	3,15	1,09	6,13

Tablo 3'te öğretmenlik uygulamasının düzenlenmesiyle ilgili olarak öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının en olumsuz değerlendirmelerini "eğitim fakültesi ile uygulama okulu arasındaki koordinasyonun sağlanması" konusunda yaptıkları görülmektedir. Öğretim elemanı ve yönetici-öğretmen grupları koordinasyonun "zayıf" düzeyde sağlanabildiği görüşündedirler.

Ayrıca "öğretmen adayına yapılan rehberlik" konusunda öğretim elemanı ve yönetici-öğretmen grupları kendilerini "iyi" derecede değerlendirirken, öğretmen adayları ise her iki grubunda kendilerine ancak "orta" düzeyde rehberlik edebildiği görüşünü belirtmişlerdir.

Öğretmenlik uygulaması faaliyetlerinde taraflar arasındaki koordinasyon yetersizliğinin, öğretmen adaylarının yetiştirilmesine yansıdığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenlik uygulamasının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçları ile sonuçlara dayalı geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

Sonuçlar

1. Öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarının değerlendirilmesine göre öğretmenlik uygulamasında öğretmen adayları, yönetici ve öğretmenlerin görev yetki ve sorumluluklarını kavrama, ders amaçlarına uygun eğitim ortamı düzenleme ve ölçme aracı hazırlayabilme, ölçme sonuçlarından yararlanabilme yeterliklerini "orta" derecede gerçekleştirebilmektedir.
2. Yönetici ve öğretmenler öğretmen adaylarının ders amaçlarını seçebilme, konuları temel öğelerine ayırarak düzenleyebilme, sınıf için iletişimi ve öğrencilerin katılımını sağlayabilme, alanıyla ilgili bilgi ve becerileri uygulayabilme yeterliklerini de "orta" derecede değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları öğretmenlik meslek bilgisi dersleri kapsamında yeterliklerinin geliştirilmesi ve öğretmenlik uygulamasında pekiştirilmesine ihtiyaç vardır.
3. Öğretim elemanı ve yönetici-öğretmen gruplarının görüşlerine göre uygulama okulları ile eğitim fakültesi arasında yeterli koordinasyon sağlanamamaktadır. Koordinasyonun geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
4. Öğretim elemanı ve öğretmen adaylarına göre uygulama okulundaki yönetici ve öğretmenler öğretmenlik uygulamasının amaç ve ilkelerini yeterince tanımamakta ve öğretmenlik uygulamasına karşı yeterince olumlu tutum sergilememektedirler. Yönetici ve öğretmenlerin öğretmenlik

uygulaması ile ilgili bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Öneriler

1. Öğretmen adaylarının, yönetici ve öğretmenlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını kavrayabilmesi için, bu görev yetki ve sorumlulukları açıklayıcı öğretim materyallerinin hazırlanması ve öğretmen adaylarının yararlanması sağlanmalıdır.
2. Öğretmen adaylarının, öğretimini yapacağı konuya ilişkin ders amaçlarını seçebilme, konuyu öğretim için öğelerine ayırabilme ve düzenleyebilme gibi yeterliklerinin seviyesi yükseltilmelidir. Bunun için öğretmenlik uygulaması başlamadan önce öğretmen yetiştirme programlarında mikro öğretim derslerine yer verilmesi uygun olacaktır.
3. Öğretmen adaylarının, ölçme araçlarını geliştirebilme, ölçme sonuçlarından yararlanabilme gibi yeterliklerinin seviyesi yükseltilmelidir. Bunun için öğretmenlik uygulamaları kapsamında ölçme ve değerlendirmeye yönelik etkinliklere yer verilmelidir.
4. Öğretmen adaylarının, eğitim ortamları düzenleyebilme, sınıf içi iletişimi sağlayabilme ve öğrencilerin katılımını sağlayabilme yeterliklerinin yükseltilebilmesi için öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında daha aktif olmaları sağlanmalıdır.
5. Öğretmenlik uygulamasının yapılacağı okullarla eğitim fakültesi arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanması için bir koordinasyon birimi oluşturulmalıdır.
6. Öğretmenlik uygulamasına başlamadan önce öğretmenlik uygulamasına katılacak öğretim elemanı, yönetici-öğretmen ve öğretmen adaylarına, öğretmenlik uygulamasının amaç ve ilkelerini kavratıcı çalışmalar yapılmalıdır.
7. Uygulama okulu yönetici ve öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamasına karşı daha olumlu bir tutum içerisinde olmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla uygulama okullarının yönetici ve öğretmenleri hizmet içi eğitimden geçirilmeli ve öğretmenlik uygulamasında görev alan yönetici ve öğretmenlere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücret ödenmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alkan, C.; Hacıoğlu, F. (1995): Öğretmenlik Uygulamaları. Ankara:Önder Matbaacılık Ltd. Şti.
- Dilaver, H. H. (1994): Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları. İstanbul:Milli Eğitim Basımevi.
- Kaya, Z. (1997): Yabancı Dil Öğretmenlerinin Öğrenmeyi Kolaylaştırıcılığı. Ankara:Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi.
- Küçükahmet, L. (1993): Öğretmen Yetiştirme (Programları ve Uygulamaları). Ankara:Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Sözer, E. (1991): Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkinliği .Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Basımevi.